

RIKSREVISIONEN

Bilaga till granskningsrapport

Datum: 2022-12-06

Diarienummer: 3.1.1-2021-1078

RiR 2022:29

Bilaga 4

Analys av SMHI:s förslag på uppföljningssystem

Statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön

Analys av SMHI:s förslag på uppföljningssystem

Vi bedömer att SMHI:s senaste förslag från 2020 är ett bra första steg mot ett uppföljningssystem, men också att förslaget har vissa brister som behöver lösas.

SMHI föreslog ett uppföljningssystem uppdelat i tre block som kan etableras enskilt eller tillsammans, se tabell 1.

Tabell 1 SMHI:s förslag på uppföljningssystem i tre block

Minskar sårbarheten?	Block 1: Finns övergripande processer etablerade hos viktiga aktörer?	Mätetal i form av utförda processteg och indikatorer för kvaliteten på arbetet.
	Block 2: Genomförs åtgärder och ger det effekt på sårbarheten?	Indikatorer som mäter anpassningsarbete och sårbarhet för utvalda fokusområden.
Har den nationella strategin implementerats?	Block 3: Har åtgärder som föreslagits i den nationella strategin genomförts och har strategin styrkt klimatanpassningsarbetet i önskad riktning?	Uppföljning av de specifika saker som lyfts i den nationella strategin.

Källa: SMHI, Förslag på system för uppföljning och utvärdering av det nationella arbetet med klimatanpassning, Klimatologi Nr 60, SMHI, 2020, s.30.

Två av blocken syftar till att följa upp sårbarhet och det tredje följer upp den nationella strategin.¹ SMHI bedömer att det mål som finns i den nationella strategin för klimatanpassning behöver konkretiseras för att kunna följas upp.² Även om block 1 ska svara på om övergripande processer finns etablerade hos viktiga aktörer, är det som beskrivs enbart uppföljning av myndigheterna. Kommuner, näringsliv och andra fastighetsägare inkluderas inte.³ För att kunna följa upp om åtgärder genomförs och ger effekt på sårbarheten (block 2 i tabell 1) rekommenderade SMHI att myndigheterna ska ta fram mätbara myndighetsmål för de viktigaste riskerna och möjligheterna inom sina respektive ansvarsområden för en systematisk uppföljning på nationell nivå. SMHI konstaterar dock att många av myndigheterna inte tolkat uppgiften på ett sätt som möjliggör en uppföljning enligt förslaget, utan att myndigheterna först måste sätta myndighetsmål enligt SMHI:s rekommendation och samla in data för att det ska kunna följas upp på nationell nivå. SMHI lyfter även att det saknas underlag om vilka risker och möjligheter som anses vara viktigast och därmed bör följas upp,

¹ SMHI, Förslag på system för uppföljning och utvärdering av det nationella arbetet med klimatanpassning, Klimatologi Nr 60, SMHI, 2020.

² Ibid.

³ Ibid. s. 36-37

till exempel en klimat- och sårbarhetsanalys på en nationell nivå.⁴ Block 3 handlar om att följa upp åtgärder i nationella strategin för klimatanpassning, både utifrån om de genomförts och utifrån vilka effekter de gett.⁵ Den uppföljning SMHI lyfter här överlappar i viss mån med de övriga uppföljningsblocken.

SMHI har föreslagit att många nya indikatorer ska tas fram, bland annat indikatorer för uppföljningen av den byggda miljön avseende översvämning, ras, skred och erosion.⁶ Många av dessa är dock inte specificerade i SMHI:s förslag. MSB och SGI har tagit fram ett förslag på indikatorer för ras, skred och översvämning.⁷ Statsbidragen föreslås följas upp genom indikatorer om tillgängliga anslag och ansökta belopp per år samt antal projekt med förebyggande åtgärder mot översvämning respektive ras och skred. Dessa indikatorer fångar inte kommunernas finansiering av förebyggande åtgärder, via medfinansiering vid beviljat statsbidrag eller egenfinansierad åtgärd.

MSB och SGI har lagt fram förslag på att kommunernas arbete ska följas upp men utan att precisera indikatorer. Det gäller till exempel uppföljning av skydd mot olyckor, översvämning och erosion i detaljplaner. För att följa upp kommunernas arbete med förebyggande åtgärder mot ras, skred, erosion och översvämning föreslår MSB och SGI att uppföljningen i Klira alternativt via Boverkets regelbundna uppföljning av PBL kompletteras med frågor om

- arbetet med karteringar av skyfall inom kommunerna
- att ras, skred, erosion och översvämningsrisker hanteras i detaljplaner
- att ras, skred, erosion och översvämningsrisker hanteras i översiktsplaner
- åtgärder som genomförs inom kommuner för att förebygga ras, skred, erosion och översvämning
- antal områden där åtgärder genomförts inom karterade områden med stabilitetsrisker.⁸

MSB och SGI föreslår också indikatorer för uppföljning av inträffade händelser, till exempel antalet varningar för höga flöden i vattendrag, högt vattenstånd, regn, skyfallsliknande regn och översvämning samt räddningstjänstens insatser. Dessa indikatorer är konkreta och data finns tillgängliga.⁹

⁴ SMHI, *Förslag på system för uppföljning och utvärdering av det nationella arbetet med klimatanpassning*, Klimatologi Nr 60, SMHI, 2020.

⁵ Ibid. s. 84

⁶ Ibid, s. 55 och s. 86.

⁷ MSB och SGI, *Indikatorer för ras, skred och översvämning*, 2022.

⁸ SMHI, *Förslag på system för uppföljning och utvärdering av det nationella arbetet med klimatanpassning*, Klimatologi Nr 60, SMHI, 2020.

⁹ Ibid.

Skadekostnader vid inträffade naturolyckor föreslås också följas upp. Försäkringsbranschens data är dock i dagsläget aggregerade och behöver delas upp för att mer ändamålsenligt kunna följa upp skadekostnader vid ras, slamströmmar, skred, erosion och sättningar.¹⁰ Datakällan är bristfällig på så sätt att skadekostnaderna bara innefattar belopp till hushåll och företag som har försäkringar inom de försäkringsbolag som är anslutna till Svensk Försäkring.¹¹ Uppgifter om myndigheter och kommuners skadekostnader fångas därmed inte i statistiken och skulle behöva samlas in på annat sätt. MSB och SGI lyfter att det är viktigt att komplettera uppföljningen med skadekostnader från Trafikverket eftersom de flesta skadorna orsakade av olika markrörelser sker på transportinfrastrukturen.¹²

¹⁰ SMHI, *Förslag på system för uppföljning och utvärdering av det nationella arbetet med klimatanpassning*, Klimatologi Nr 60, SMHI, 2020.

¹¹ Svensk Försäkring, *Naturskador i Sverige 2021. Antal och kostnader per kommun*. Svensk Försäkrings rapportserie 2021:2, 2021.

Statistiken omfattar skador som berör hem-, villahem-, fritidshus-, båt-, företags- och fastighetsförsäkring samt övrig försäkring. Här ingår inte skador som omfattas av trafik- och motorfordonsförsäkringar. Försäkringar för statliga och kommunala fastigheter samt infrastruktur ingår endast om försäkring tecknats av de rapporterade företagen. Täckningsgraden på den svenska försäkringsmarknaden bedöms vara omkring 90 procent av de företag som erbjuder de försäkringar som statistiken omfattar.

¹² SMHI, *Förslag på system för uppföljning och utvärdering av det nationella arbetet med klimatanpassning*, Klimatologi Nr 60, SMHI, 2020.